

Slutrapport for kampagnen

Smittebeskyttelse ved hold af vildsvin og grise på friland.

INDLEDNING

Afrikansk svinepest er en meget alvorlig smitsom virussygdom, som rammer grise med høj dødelighed til følge. Et udbrud af afrikansk svinepest vil have store konsekvenser for dyresundheden og dyrevelfærden. Derudover vil et udbrud af afrikansk svinepest i Danmark koste det danske samfund milliarder.

Afrikansk svinepest spredes ved direkte kontakt med inficererede grise, herunder vildsvin eller ved indirekte kontakt med bl.a. foder, strøelse og vand forurenet med fx inficeret gødning. Afrikansk svinepest kan også spredes ved fodring af vildsvin og grise med køkken- og madaffald eller fødevarer, som indeholder afrikansk svinepest-virus. Forarbejdede fødevarer (fx pølser), som er ufarlige for mennesker at indtage, kan ligeledes indeholde smitsom virus, som kan smitte til vildsvin eller grise. Det er bl.a. derfor forbudt at fodre grise med køkken- og madaffald.

Vildsvin eller grise, der holdes på friland, har højere risiko for at blive smittet end grise, der holdes på stald. Det er bl.a. fordi, der er en risiko for, at forbipasserende kan kaste virusholdige fødevarer ind til grisene.

Afrikansk svinepest har siden 2014 spredt sig til flere EU-lande. I flere tilfælde er der set smitte til nye områder og lande formodentlig som følge af henkastning af virusholdige fødevarer. I 2020 blev der for første gang fundet afrikansk svinepest i et vildsvinekadaver i Tyskland nær den polske grænse. Efterfølgende er afrikansk svinepest fundet i flere vildsvin og flere tambesætninger ved Tysklands polske grænse. I slutningen af 2021 sås tilfælde af udbrud i en grisebesætning i Tyskland beliggende i 97 kilometers afstand i luftlinje til Danmark. Fødevarestyrelsen gennemførte i 2019 en kontrolkampagne om "Smittebeskyttelse ved hold af vildsvin og svin på friland". Fødevarestyrelsen har vurderet, at det var relevant at gentage kampagnen for at øge fokus på vigtigheden af at forebygge smitte med afrikansk svinepest, idet sygdommen kommer tættere på Danmark.

Formålet med kampagnen var at informere, vejlede og kontrollere vildsvinehold og udegående grise i forhold til risiko for smitte med alvorlige smitsomme husdyrsygdomme, herunder afrikansk svinepest.

I kampagnen indgik følgende emner:

- Hegning inklusiv skiltning samt offentlig adgang
- Fodring
- Opbevaring af døde dyr
- Registrering i CHR
- Hygiejnekursusbevis

Kampagnen blev indledt med en informationsdel, hvor der blev sendt et digitalt informationsbrev via CHR til alle vildsvinebesætninger og grisebesætninger, der formodes at være holdt på friland. Derudover blev informationsdelen forsøgt udbredt via sociale medier samt ved at uddele foldere under kontrolbesøg. Det var herved hensigten at øge bevidstheden hos ejere af vildsvinebesætninger og udegående grise omkring den risiko, der er forbundet med udendørshold samt sikre, at de er bekendte med og overholder gældende regler på området.

KONKLUSION

Informationskampagne - Positiv effekt samt bred viden om afrikansk svinepest

Inden kontrollens opstart blev der gennemført en informationskampagne, hvor der blev sendt informationsmateriale ud til ca. 2200 modtagere. 72,7 % af de kontrollerede besætningsejere/-repræsentanter, der havde læst det udsendte materiale forud for kontrollen, fik ikke konstateret overtrædelser. Til sammenligning blev der konstateret overtrædelser hos hele 50 % kontrollerede besætningsejere (23 ud af 46), som ikke havde læst det udsendte materiale forud for kontrollen. Det kan tyde på, at den udsendte information har haft en positiv effekt på regelefterlevelsen.

I informationskampagnen blev der blandt andet informeret om sygdommen afrikansk svinepest samt forebyggende tiltag. At hele 91,2 % af de kontrollerede kendte til afrikansk svinepest før kontrollerne, og 95,3 % var bekendte med, at det er forbudt at fodre grise med køkken- og madaffald, tyder på, at private hold af grise er velinformerede om sygdommen samt forebyggelse af denne. Hvorvidt det skyldes information udsendt i forbindelse med denne kampagne eller fra andre kilder er uvist.

Kontrolkampagne – Hegning, skiltning og offentlig adgang

Kontrolkampagnen omfattede kontrol af i alt 148 besætninger. I 33,1 % af kontrollerne blev der fundet overtrædelser af reglerne om hegning og skiltning. Ingen af sanktionerne på dette område blev givet i vildsvinebesætninger. Dette tyder på en højere grad af regelefterlevelse i besætninger med vildsvin i forhold til udegående grise, hvorfor der fortsat er særligt behov for at informere om og kontrollere reglerne hos besætninger med udegående grise.

Ved kontrol af besætninger med offentlig adgang blev der ikke sanktioneret indenfor dette område, hvilket viser, at der generelt er god orientering omkring reglerne for offentlig adgang.

Kontrolkampagne – Fodring og opbevaring af døde dyr

Der sås generelt god regelefterlevelse ved både fodring og opbevaring af døde dyr. Sanktionsprocenten var 0,7 % for fodring og 0 % for opbevaring af døde dyr. Dertil blev der vejledt i tre besætninger (2 %) vedrørende fodring.

Kontrolkampagne – Registrering i CHR

En del af kampagnen omfattede forsøg på fremsøgning af uregistrerede besætninger i CHR (Det Centrale Husdyrsregister) via sociale medier. Der blev i alt besøgt 4 besætninger på denne baggrund, hvoraf ingen af disse fik konstateret overtrædelser grundet manglende registrering. På grund af det lave antal besøgte besætninger, kan det ikke konkluderes, hvorvidt der er udfordringer med uregistrerede besætninger i Danmark.

Kontrolkampagne - Hygiejnekursusbevis

Der var i alt overtrædelser ved 8 kontroller grundet manglende hygiejnekursusbevis. Af disse overtrædelser var 3 stk. hos vildsvinebesætninger. Kursusbeviser er kun et krav ved erhvervsmæssigt hold af grise. Kun en mindre andel af de kontrollerede besætninger blev vurderet som værende erhvervsmæssigt hold, hvorved kun disse besætninger blev kontrolleret for gennemførelse af hygiejnekurset.

Spørgeskemaundersøgelse

Kontrollerne blev understøttet af et spørgeskema. Spørgsmålene omhandlede blandt andet hygiejnemæssige tiltag før/efter besøg hos grisene samt håndtering ved mistanke om anmeldeligt husdyrsygdhed.

Resultaterne viste, at der umiddelbart ingen sammenhæng var mellem sanktionsprocent og antal af hygiejnemæssige tiltag, som blev foretaget før/efter besøg hos grisene.

Hele 95,9 % af de kontrollerede oplyste, at de ville kontakte praktiserende dyrlæge eller Fødevarestyrelsen, hvis deres grise blev syge. Det er lovpligtigt at indmelde symptomer på anmeldeligt sygdomme (som fx afrikansk svinepest) til sin dyrlæge. De resterende 4,1 %, som hverken ville kontakte praktiserende dyrlæge eller Fødevarestyrelsen, hvis deres grise blev syge, fortalte, at de ikke vidste, hvad de ville gøre ved sygdomstegn, da det ikke tidligere havde været aktuelt i de pågældende besætninger.

Generelt tyder ovenstående på, at information om potentiel anmeldeligt sygdom hos grise vil blive videregivet. Dog eksisterer der fortsat en mindre risiko for, at der i enkelte tilfælde ville kunne opstå symptomer, hvor information herom ikke videregives.

Sammenligning med tidligere kontrolkampagne

Kampagnen i 2019 viste, at besætninger med 0-10 dyr havde højest sanktionsprocent, hvorfor forhåndenværende kampagne primært fokuserede på besætninger af tilsvarende størrelse. Det var derfor forventeligt, at sanktionsprocenterne for disse besætningsstørrelser i de to kampagner ville være sammenlignelige. Se tabel 1.

Tabel 1 Sanktionsprocenter for besætninger med 0-10 dyr

Kampagneår	Sanktionsprocent
------------	------------------

2019	31,1
2022	37,3

Resultatet indikerer, at besætninger af denne størrelse (0-10 dyr) og type (udegående), som ikke tidligere har fået kontrol af Fødevarestyrelsen, bør være et fortsat fokusområde, da det ikke kan udelukkes at disse besætninger har en lavere grad af regelefterlevelse.

RESULTATER

Generelt

I kampagneperioden blev der udført i alt 153 kontroller i vildsvinebesætninger og forskellige grisebesætninger med udegående dyr. Af disse bortfaldt i alt fem kontroller, idet to besætninger ingen dyr havde på kontroltidspunktet, og ved yderligere tre besætninger var dyrene indegående. Hermed var der 148 kontroller i den endelige opgørelse.

Der blev kontrolleret vildsvinebesætninger og besætninger med udegående grise. Heraf blev der kontrolleret 19 besætninger med vildsvin og 129 besætninger med udegående grise, hvoraf de 120 kontroller (81,1 %) blev udført i hobbygrisebesætninger og kælegribebesætninger.

Informationskampagne

Kampagnen blev indledt med en informationskampagne. En del af informationskampagnen beskrev den smitsomme husdyrsygdom afrikansk svinepest, samt hvilke konsekvenser et udbrud af denne vil have for danske grise og dansk økonomi.

Alle kontrollerede besætningsejere eller repræsentanter for besætningerne i kampagnen blev spurgt, om de havde modtaget og læst informationsmaterialet forud for kontrollen. Der var 99 personer, som havde læst informationsmaterialet og 46 personer, som ikke havde læst det. Ud af dem, som havde læst det udsendte materiale, fik 27,3 % sanktioner ved kontrollen. Ud af dem, som ikke havde læst det udsendte materiale, fik 23 kontrollerede besætninger (50 %) sanktioner.

Af alle 148 adspurgte havde 135 (91,2 %), kendskab til afrikansk svinepest inden kontrollen og 141 (95,3 %) var bekendt med, at det er forbudt at fodre grise med køkken- og madaffald.

Kontrolkampagne – Hegning, skiltning og offentlig adgang

I alt fik 49 besætninger konstateret en overtrædelse indenfor mangelfuld hegning og/eller mangelfuld skiltning, og det var muligt at få overtrædelser indenfor begge områder ved samme kontrol.

Af de 19 besætninger med vildsvin fik ingen af dem konstateret overtrædelser indenfor dette.

Ved udegående grise fik 44 besætninger (svarende til 29,7 % af kontrollerne) konstateret en overtrædelse specifikt på grund af mangelfuld hegning. Dertil fik 29 besætninger (19,6 %) konstateret en overtrædelse på grund af manglende skiltning.

Ved kontrol af besætninger med offentlig adgang er der ikke blevet sanktioneret indenfor dette.

Derudover blev der i 14 besætninger (9,5 % af kontrollerne) vejledt vedrørende hegning, samt i 10 besætninger (6,8 % af kontrollerne) vejledt vedrørende skiltning.

Kontrolkampagne – Fodring og opbevaring af døde dyr

Sanktionsprocenten for fodring var 0,7 %, derudover blev tre besætninger (2 %) vejledt vedrørende fodring. Ved kontrol af opbevaring af døde dyr er der ikke blevet sanktioneret.

Kontrolkampagne – Registrering i CHR

En del af kampagnen omfattede forsøg på fremsøgning af uregistrerede besætninger i CHR (Det Centrale Husdyrbrugsregister) via sociale medier. Der blev i alt besøgt 4 besætninger på denne baggrund, hvoraf ingen af disse fik konstateret overtrædelser grundet manglende registrering, idet det viste sig, at dyrene opholdte sig på andre registrerede adresser, end hvad der var oplyst på sociale medier.

I alt fik tre besætninger (2 %) konstateret overtrædelse vedrørende korrekt registrering og ajourføring af oplysninger i CHR, hvoraf én overtrædelse blev konstateret ved et hold af vildsvin.

Kontrolkampagne - Hygiejnekursusbevis

Der var i alt overtrædelser ved 8 kontroller grundet manglende hygiejnekursusbevis, som er et krav ved erhvervsmæssig hold af grise. Ud af disse overtrædelser var tre stk. hos vildsvinebesætninger.

Spørgeskemaundersøgelse

Alle kontrollerede besætningsejere eller repræsentanter for besætningerne i kampagnen blev spurgt om, hvilke hygiejnemæssige tiltag de foretog før og/eller efter besøg hos dyrene. Eksempler på tiltag var blandt andet håndvask før/efter besøg, håndsprit før/efter besøg, støvlevask før/efter besøg eller bad før/efter besøg. Det var for dette spørgsmål muligt at vælge mere end ét og op til 11 svar.

Tabel 3 viser antal hygiejnemæssige tiltag fordelt på kontrolobjekter.

Tabel 3 Antal hygiejnemæssige tiltag	
Antal tiltag	Antal kontrolobjekter
Ingen tiltag	62
1 svar	32

2 svar	10
3 svar	17
Flere end 3	27
Total	148

Tabel 4 viser overtrædelsesprocenten fordelt på antal hygiejnemæssige tiltag.

Tabel 4 Overtrædelsesprocent fordelt på antal hygiejnemæssige tiltag		
Antal tiltag	Antal kontrolobjekter med sanktion	Overtrædelsesprocent
Ingen tiltag	24	34,8
1 svar	11	34,3
2 svar	2	20
3 svar	7	41,1
Flere end 3 svar	8	29,6
Total	52	

Der blev ligeledes spurgt til, hvordan de håndterede sygdom hos deres grise/vildsvin med henblik på at finde ud af, hvorvidt tegn på anmeldeligt sygdomme indberettes til rette instans. 142 besætningsejere/-repræsentanter (95,9 %) indberettede sygdom til enten praktiserende dyrlæge eller Fødevarestyrelsen.

Besætningsstørrelse

Kampagneresultaterne viser, at jo mindre besætningsstørrelse, des højere overtrædelsesprocent – se tabel 2.

Tabel 2 Fordeling af sanktioner i forhold til besætningsstørrelse			
Gruppering antal dyr	Antal kontroller	Antal kontroller med sanktion	Overtrædelsesprocent
0-10 dyr	126	47	37,3
11-50 dyr	18	5	27,8
51-100 dyr ¹	4	0	0
Total	148	52	35,1

¹ Besætninger med mere end 50 dyr var udelukkende vildsvinebesætninger.

METODE

Kampagnen blev indledt 1. marts 2022 med en informationskampagne. Der blev udarbejdet et informationsbrev om kampagnen med en forklaring af de gældende regler for hold af vildsvin og grise på friland. Informationsbrevet blev udsendt digitalt via det Centrale Husdyrbrugsregister (CHR) til omkring 2200 registrerede vildsvinebesætninger samt grisebesætninger med hold af udegående grise. Med brevet fulgte et piktogram med information om, hvordan risikoen for at få Afrikansk Svinepest i besætninger på friland nedsættes.

Branchen blev informeret om udsendelsen af informationen.

Derefter forløb den egentlige kontrolperiode fra den 1. april 2022 til den 30. juni 2022.

Kontrolbesøgene blev telefonisk anmeldt indenfor 48 timer inden forventet kontrolbesøg. Kontrollen omfattede i alt 148 kontroller.

Kampagnens fokusområde var information om smittebeskyttelse, indhegning ved hold af vildsvin og grise på friland og den dertilhørende lovpligtige skiltning. Derudover blev der kontrolleret fodring samt opbevaring af døde dyr og om besætningerne var korrekt registreret i CHR. Kontrollen blev understøttet af et spørgeskema, som blev udarbejdet af projektgruppen og tilknyttet det digitale kontrolsystem, DIKO.

Kontrollerne blev udpeget på baggrund af kriterier udarbejdet af projektgruppen. Et kriterium inkluderede, at besætninger med grise, som blev kontrolleret i kampagnen i 2019 af samme navn, ikke indgik i forhåndenværende kampagne. Et andet kriterium indbefattede, at besætninger med udegående grise maksimalt var registreret med 50 dyr. Besætninger med vildsvin blev ikke inkluderet i dette kriterium. Sidstnævnte kriterium blev fastlagt af projektgruppen, idet resultater fra førnævnte kampagne fra 2019 viste højest overtrædelsesprocent hos disse besætningsstørrelser.

Besætninger, som opfyldte de beskrevne kriterier, lå overvejende på Fyn og Sjælland, hvorfor det blev besluttet, at en større andel af kontrollerne skulle udføres i disse landsdele for at udjævne kontroltrykket.

Der bliver fulgt op på alle konstaterede overtrædelser med to opfølgende, gebyrbelagte kontrolbesøg. Hvis det ved de opfølgende besøg konstateres, at forholdene ikke er bragt i orden, eskaleres sanktioneringen.